

Bescherming tegen predatie door vossen bij Freilandkippenbedrijven in Flevoland

M. Bouscholte

Lelystad, 17 februari 2017

Inleiding

In de periode van 4 februari tot en met 16 februari 2017 is onderzoek gedaan naar het voorkomen van predatie door vossen van kippen die gehouden worden bij Freilandkippenbedrijven. Dit zijn bedrijven waar de kippen overdag buiten lopen en ruimte hebben. Hierdoor hebben deze kippen een beter leven dan bijvoorbeeld de kippen in legbatterijen. 's Nachts worden de kippen opgehokt in hokken, schuren of stallen. Aanleiding voor dit onderzoek vormt de door Gedeputeerde Staten van Flevoland verleende ontheffing van 21 december 2016 aan de Faunabeheereenheid te Zeewolde voor het afschieten van vossen tussen zonsondergang en zonsopkomst met gebruik van het geweer en kunstlicht ter voorkoming van belangrijke schade veroorzaakt door de vos. Hieraan wordt onder meer de voorwaarde gesteld dat de freilandkippen 's nachts worden opgehokt in goed afgesloten nachtverblijven en dat het terrein van de vrije uitloop voorzien is van een deugdelijk raster van stevig gaas.

De indruk bestaat dat veel bedrijven niet aan deze voorwaarden voldoen. Als dit zo is ligt de oplossing in deze gevallen niet in het afschieten van vossen, maar in het goed afsluiten van de nachtverblijven en het goed afrasteren van het terrein van vrije uitloop. Zo staat dit ook in het Faunabeheerplan Flevoland 2014 – 2018.

“In het geval dat preventieve maatregelen ter voorkoming van (dreigende) schade aan bedrijfsmatige gehouden vee, fauna, industrieterreinen, sportvelden, infrastructuur en hobbyvee tussen zonsopkomst en zonsondergang onvoldoende effect heeft zullen faunabeheerders van de SFF, namens de FBE, ontheffing aanvragen om de vossenstand lokaal te beperken”.

Onderzoeksopzet

In de genoemde periode zijn alle 17 Freilandkippenbedrijven vanaf de openbare weg onderzocht op de aanwezigheid van een deugdelijke afrastering. De eisen die hieraan gesteld worden verschillen. De deugdelijkheid van de afrastering is daarom beoordeeld volgens 3 verschillende sets van eisen. Zie hieronder. Wat vanaf de openbare weg niet vastgesteld kon worden, is vanzelfsprekend niet beoordeeld.

De nachtverblijven vormden geen object voor onderzoek, omdat hiervoor het terrein betreden zou moeten worden. Dit kan alleen na toestemming van de eigenaren. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode dat er een ophokplicht van kracht is in verband met de heersende vogelgriep. Niet strikt noodzakelijke betreding van terrein of hokken dient dan vermeden te worden.

Relevante waarnemingen zijn zoveel mogelijk op foto vastgelegd. Bij percelen die verder van de weg afliggen is waar nodig gebruik gemaakt van verrekijker of telescoop. Het onderzoek heeft op drie data overdag plaatsgevonden.

Eisen gesteld aan een afrastering

Het Faunafonds volstaat in de door haar uitgegeven Handreiking Faunaschade 2009 met het vage begrip: een deugdelijk raster. In het eerder uitgegeven Handboek Faunaschade van 2002 is het Faunafonds weinig concreter: gaasraster tegen vossen is alleen toepasbaar bij kleine verzamelweiden. Lange hoge rasters zijn landschappelijk ongewenst en dragen bij aan de versnippering van de natuur. Voorkomen predatie door plaatsing van gaasraster. Gaasraster evt. combineren met schrikdraden tegen ondergraving en overklimming. Hoewel de uitgaves van het Faunafonds bedoeld zijn als hulp of handleiding om faunaschade te voorkomen bieden ze geen ander houvast dan dat de afrastering hoog kan zijn omdat het bij Freilandkippen gaat om relatief kleine weiden die altijd grenzen aan hokken, zodat hekken geen landschappelijk ongewenste onderbreking vormen. Bovendien dient ondergraving of het klimmen over de hekken met schrikdraad voorkomen te worden. De onderzochte afrasteringen zijn niet afzonderlijk getoetst aan deze te vage criteria.

In de ontheffing worden de eisen als volgt geformuleerd. Goed afgesloten nachtverblijven en het terrein van de vrije uitloop voorzien van een deugdelijk raster van stevig gaas met een minimale hoogte van 120 cm en een maximale maaswijdte van 7 cm. Verwezen wordt naar 2 bronnen: de handreiking Faunaschade en tips van het Bureau Mulder – natuurlijk. Alle bedrijven zijn onder (1) getoetst aan deze criteria.

Het bureau Mulder – natuurlijk geeft in zijn uitgave, Pluimvee beschermen tegen predatie (J.L. Mulder, Groenekan, 2014), onder meer een minimale hoogte aan van 120 cm indien ook voorzien van schrikdraad. Maaswijdte maximaal 7 cm. Uiteraard rondom geheel gesloten. Gaas dient tenminste 30 cm ingegraven te zijn of er dient een rand van 1 of twee rijen betontegels van 40 cm breed aangebracht te worden. Alle bedrijven zijn aan deze criteria (2) getoetst.

In de literatuur en op websites wordt Natuurpunt Zoogdierenwerkgroep, België ook in Nederland veelvuldig aangehaald. Natuurpunt noemt maatregelen die praktisch 100% bescherming bieden tegen predatie door zowel vossen als marterachtigen. Dit is relevant, omdat het niet altijd de vos is die voor predatie van kippen zorgt. De tips vertonen veel overeenkomst met bureau Mulder - natuurlijk, maar gaan vanwege het buitensluiten van marters nog wat verder.

Gebruik stevig gaas van min 1,5 mm dik), maasgrootte van maximaal 3x3 cm, onderaan een eventueel kleinere maaswijdte, overhangende bomen of andere opstapjes vermijden, afrastering goed gespannen aan de buitenzijde van de palen, rondom de buitenzijde een rij tegels van minimum 40 cm breed of ingegraven omheining van 50 cm diepte. Hoogte min. 180 cm waarvan de bovenste 40 cm naar buiten gebogen in een hoek van 30° of een schrikdraad aan de buitenzijde op een hoogte van 20 cm en 110 cm. Alle bedrijven zijn ook aan deze criteria (3) getoetst.

Resultaten

In de onderstaande tabel staan de resultaten vermeld.

Foto	Voldoen aan eisen:			Adres	Opmerkingen
	(1)	(2)	(3)		
DSC04263	nee	nee	nee	Zeeasterweg 24, Lelystad	Vossen kunnen van alle kanten bij de kippen en de kippenshuur komen. De omheining is slecht en grotendeels afwezig.
DSC04262 DSC04261	nee	nee	nee	Zeebiesweg 28, Biddinghuizen	De omheining is niet afdoende. Er ligt rommel zodat vossen daarover kunnen klimmen. Rollen gaas bij niet afgemaakte omheining.
DSC04259 DSC04258 DSC04381	nee	nee	nee	Zeebiesweg 3, Biddinghuizen	Maakt verzorgde indruk. Maar achterzijde en zijkant onbeschermd en open. Hok met goed hek van het erf gescheiden.
DSC04257 DSC04255	nee	nee	nee	Olsterweg 11, Biddinhuizen	Gedeeltelijk goed, gedeeltelijk te laag, gedeeltelijk open
DSC04250 DSC04248	nee	nee	nee	Oudebosweg 36, Dronten	Omheining rondom, hoogte in orde, maaswijdte te groot, kan door vos ondergraven worden.

DSC04245 DSC04246	nee	nee	nee	Tarpanweg 7 Swifterbant	Schuren en uitloop makkelijk toegankelijk, over erf en door en over omheining
DSC04243 DSC04244 DSC04241 DSC04239	nee	nee	nee	Klokbekerweg 15, Lelystad	Een goed hek is slechts gedeeltelijk aanwezig, maar deel ontbreekt. Men lijkt er mee bezig maar is thans niet op orde.
DSC04237 DSC04236 DSC04234	nee	nee	nee	Visvijverweg 64, Lelystad	Vrije uitloop via provisorisch, half omgevallen hek voor vos goed bereikbaar.
DSC04232 DSC04233	nee	nee	nee	Mercuriusweg 6, Lelystad	Stallen en vrije uitloop via te laag hekwerk en omgevallen of ontbrekend hekwerk zeer goed bereikbaar voor de vos. Isolatoren voor schrikdraad deels aanwezig, maar schrikdraad ontbreekt.
DSC04279 DSC04280	ja	nee	nee	Mosselweg 2, Biddinghuizen	Goed onderhouden en verzorgd, hekjes mogelijk te laag. Bezig met hoger hek?
DSC04371 DSC04375	nee	nee	nee	Nonnetjesweg 2, Biddinghuizen	Laag ondeugdelijk hekwerk, scheefgezakt, niet strak
DSC04270 DSC04271	ja	nee	nee	Schollevaartweg 2, Zeewolde	Zeer goed onderhouden en verzorgd, zelfs bij de sloten kan men het erf niet op.
DSC04273	ja	nee	nee	Duikerweg 38, Zeewolde	Goed verzorgd
DSC04276 DSC04277 DSC04279	nee	nee	nee	Schillinckpad 18, Zeewolde	Vossen kunnen over lage hekjes heen, hekwerk ontbreekt deels, gaas niet strak gespannen.
DSC04332 DSC04337	nee	nee	nee	Creilerpad 9, Creil	Aan een zijde geheel open, deels ondeugdelijk
DSC04353 DSC04354	?	nee	nee	Marknesserweg 13, Emmeloord	Gedeeltelijk in orde andere delen moeilijk te boordelen, wel hond
DSC04363 DSC04365 DSC04396	ja	nee	nee	Paardenweg 4, Kraggenburg	Goed verzorgd, hekwerk 1,30m en 5x5, gedeeltelijk m/schrikdraad, rondom groot land, erf wel open

Conclusie:

Van de 17 freilandkippenbedrijven voldoen 12 niet aan de minimale eisen (1) die in de ontheffing gesteld worden. Bij een bedrijf in Emmeloord kon dit niet met zekerheid vastgesteld worden. 4 andere bedrijven voldeden van de openbare weg af gezien wel aan de eisen.

Geen van de bedrijven voldeed aan de criteria zoals deze door Bureau Mulder – natuurlijk (2) zijn gepubliceerd of aan de praktisch 100% bescherming biedende maatregelen onder (3). Met het aanbrengen van schrikdraad zou een aantal bedrijven wel aan de eisen ad (2) kunnen voldoen vooropgesteld dat de hekken goed ingegraven zijn. Dit is een relatief goedkope en effectieve maatregel (€ 250,00). Om te voldoen aan (3) zijn veelal hogere en/of gebogen afrasteringen noodzakelijk. Deze beletten de vos op het hekwerk te springen of er overheen te klimmen.

Alle bedrijven die aan de eisen onder (1) voldeden maakten een verzorgde en opgeruimde indruk. Dit kon niet gezegd worden van enkele andere bedrijven die een onverzorgde en nonchalante indruk maakten waar het gaat om het buiten houden van de vos.
Bij 6 bedrijven is iedere vorm van afrastering over aanzienlijke lengte afwezig waardoor vossen het terrein van vrije uitloop onbelemmerd kunnen bereiken.

Fotomateriaal

Hieronder volgt ter illustratie een selectie van de foto's die gemaakt zijn. Twee collages tonen hoe het niet moet en een collage toont hoe het wel kan en dat dit in de praktijk ook toegepast wordt.



Fotoselectie 1: zo moet het niet

Linksboven: ondeugdelijke, scheefgezakte en niet onderhouden afrastering

Rechtsboven: Hekken te laag (80cm), niet strak, wel isolatoren geen schrikdraad

Linksonder: ondeugdelijk ingezakt hek, hokken en uitloop bereikbaar

Rechtsonder: raster/hek ontbreekt, terrein in open verbinding met omgeving



Fotoselectie 2: zo moet het niet

Linksboven: rasters ondeugdelijk, materiaal ligt opgestapeld langs omheining

Rechtsboven: ondeugdelijke en ontbrekende rasters, uitloop in open verbinding met de omgeving

Linksonder: raster ontbreekt gedeeltelijk, vrije uitloop bereikbaar

Rechtsonder: vrije uitloop in open verbinding met omgeving.



Fotoselectie 3: zo kan het ook

Linksboven: Deugdelijke afrastering om de gehele zeer grote vrije uitloopzone, maaswijdte 5 cm, gedeeltelijk voorzien van schrikdraad.

Rechtsboven: Zeer degelijk en hoog hekwerk van 200 cm, rondom.

Linksonder: Er zijn 2 degelijke omheiningen geplaatst, het vee in de zone tussen de omheiningen helpt vossen buiten de deur te houden (vossen houden hier niet van).

Rechtsonder: degelijk hoog hekwerk, omgebogen (wel naar de verkeerde zijde)

Aanbeveling

Betere bescherming tegen predatie door vossen van freilandkippen is te bereiken met het aanbrengen van een deugdelijk hek- of rasterwerk dat het terrein van vrije uitloop rondom afsluit. Bureau Mulder – natuurlijk geeft aan dat met relatief eenvoudige en goedkope voorzieningen al een goede bescherming geboden kan worden. De materiaalkosten bedragen € 7,00 per strekkende meter. In de ontheffing wordt wel verwezen naar de tips van dit bureau, maar niet alle maatregelen worden als eis gesteld. Dit zou wel zo moeten zijn.

Wanneer deze eenvoudige maatregelen niet voldoende effectief zijn kan overwogen worden verdere maatregelen te nemen door hogere en kwalitatief betere hekwerken te plaatsen. Een hekwerk met vrijwel 100% bescherming is met een investering van ongeveer €30.00 per strekkende meter inclusief plaatsing te realiseren. Deze hekwerken vergen nauwelijks onderhoud en worden voor een periode van 25 jaar gegarandeerd (o.a. Arfman Hekwerk BV). De investering in een dergelijk hekwerk moet afgezet worden tegen de hoogte van de te verwachten schade.

De vraag is ook of dergelijke investeringen werkelijk nodig zijn in aanmerking genomen dat vossen de bedrijven overdag niet benaderen en de kippen 's nachts, wanneer de vos wel actief is, opgehokt worden in goed afsluitbare nachtverblijven.

Vertrouwen op bejaging van de vos door afschot biedt geen enkele garantie op het voorkomen van schade. Deze methode is ten opzichte van het plaatsen van goede afrasteringen en het ophokken in goed afsluitbare nachtverblijven inferieur. Jagers kunnen onmogelijk alle vossen doden. De ervaring heeft uitgewezen zoals blijkt uit de literatuur en het Vossenbeheerplan Flevoland 2016 – 2018 dat ondanks bejaging van de vos schade blijft optreden. Vanwege het veroorzaakte dierenleed en verstoring van de rust is bejaging ook vanuit maatschappelijk oogpunt ongewenst. Dit geldt eens te meer daar effectievere methoden aanwezig zijn en ook toegepast worden in Flevoland.

Literatuur

1. Faunabeheerplan Flevoland 2014 – 2018, IPC Groene Ruimte BV, 10-2013.
2. Pluimvee beschermen tegen predatie, J.L. Mulder, Groenekan, 2014.
3. Brochure, Slimmer dan de vos. Natuurpunt, Vogelbescherming Vlaanderen en Velt, België.
4. Vossenbeheerplan Provincie Flevoland 2016 – 2018, H.J. Ernten, Stichting Faunabeheer Flevoland, 7-2016.